

ÇOCUK VAKFI'NDAN
YÖK'e Gönderilen
ÇOCUK VE İLK GENÇLİK EDEBİYATI ÖĞRETİMİ
Raporu (2018)*

**I. 2018–2019 ÖĞRETİM YILINDA EĞİTİM FAKÜLTELERİNİN BAZI
LİSANS PROGRAMLARINDA UYGULANACAK “ÇOCUK EDEBİYATI”
DERSİ İÇİN ÖNERİLER**

Eğitim fakültelerinin Okul Öncesi, Sınıf ve Türkçe Öğretmenliği Ana Bilim Dallarında okutulan “Çocuk Edebiyatı” dersinin amacı, öncelikle öğretmen adaylarını okuma kültürü ve alışkanlığı çevresinde bilgili ve birikimli eğitimciler hâline getirmek ve öğretmen olarak atandıkları eğitim kurumlarında öğrencilerine planlı okuma programları uygulayacak bir donanımına sahip kılmaktır.

Okuma kültürünün, okul öncesinde resim okumayla başladığı, anne baba ve öğretmenler aracılığıyla yürütüldüğü; ilk okuma ve yazma öğretiminden sonra öğrencinin bizzat kitapla buluştuğu, yine anne baba ve öğretmenlerin rehberliğinde öğrencinin kendi okuma serüvenini gerçekleştirdiği bilinmektedir. Özetle, okuma hevesi okul öncesinde uyanmakta, ilkokulda alışkanlığa dönüşmekte, ortaokulda ise bilinçli ve istikrarlı bir okur profiliyle tamamlanmaktadır.

Okumanın biriktirme, saklama, taşıma, aktarma, yorumlama, karşılaştırma, ilişkilendirme, eleştirme gibi amaçlarla yapıldığı düşünülürse ömür boyu süren en önemli etkinliklerden biri olduğu sonucuna rahatlıkla varılabilir.

Öğrencilerini ilk okuma yazma bilen, aynı zamanda okuryazar bireyler olarak yetiştirmek isteyen öğretmenlerin başvurması gereken en etkili yöntem, onlara okuma alışkanlığının ötesinde okuma bilinci ve kültürü kazandırmaktır. Bu kültürün kazandırılacağı en elverişli eğitim basamakları ise temel eğitim ve ortaokul dönemleridir.

Erken çocukluk döneminden itibaren öğrencilerin ‘ana dil’i kullanma becerisini geliştirecek, duygu ve düşünce eğitimini gerçekleştirecek, anlama ve kavrama becerisini üst düzeye çıkaracak, hayal gücünü zenginleştirecek ve empati kurmayı sağlayacak nitelikli edebî metinlerle buluşturulması, kimlik ve kişilik gelişimi açısından olduğu kadar, toplumun geleceğini inşa açısından da önem arz etmektedir. Öncelikle kitabı seven, okumayı hayatının vazgeçilmez uğraşları arasına dâhil eden bireyler yetiştirebilmek için çocukların ilgi ve ihtiyaçlarına cevap verecek, duygu ve düşünce iklimini zenginleştirecek yaş gruplarına göre edebî metinlerin seçilmesi gerekir. Öğrencileri görselliğin ve sanal dünyanın kıskacından kurtararak kitaba yaklaştırmak ancak bu sayede mümkün olabilecektir.

* Çocuk ve İlk Gençlik Edebiyatı Öğretimi konusunda Çocuk Vakfı Çocuk Edebiyatı Okulu Danışma Kurulu Üyelerinin önerileri doğrultusunda hazırlanan bu özet rapor, Dr. Tacettin Şimşek ve Mustafa Ruhi Şirin tarafından kaleme alınmış ve Çocuk Vakfı tarafından 29.5.2018 tarihinde YÖK Başkanlığı'na gönderilmiştir.

Çocuklarda estetik algıyı ve beğeniyi oluşturmak için de edebiyata ihtiyaç vardır. Bu nedenle her düzeyde eğitimcinin çocuk-kitap ilişkisi üzerine bilimsel bilginin ötesinde deneysel bilgilere de sahip olması, mesleğini icra ederken kendisine önemli bir ayrıcalık sağlar. Yükseköğretimin Okul Öncesi, Sınıf, Türkçe, Türk Dili ve Edebiyatı, Sosyal Bilgiler ve Felsefe Grubu Öğretmenliği Ana Bilim Dallarında öğrenim gören öğretmen adaylarının bu alanda iyi yetişmiş olmaları beklenir. Bu nedenle, Okul Öncesi Öğretmenliği Lisans Programı'nda *Erken Çocukluk Dönemi Edebiyatı*, Sınıf Öğretmenliği Ana Bilim Dalında *Çocuk Edebiyatı*, Türkçe, Türk Dili ve Edebiyatı, Sosyal Bilgiler ve Felsefe Grubu Öğretmenliği Ana Bilim Dallarında *Çocuk ve İlk Gençlik Edebiyatı* dersi olarak okutulmasını öneriyoruz.

Tüm gelişmiş ülkelerde olduğu gibi Türkiye'de de öğretmen yetiştirmede "*Çocuk Edebiyatı*" dersi, sadece kuramsal çizgide değil, uygulama boyutuyla da önemli bir işlev görmektedir.

Eğitim fakültelerinde 2018-2019 öğretim yılında uygulanacak Okul Öncesi Öğretmenliği Lisans Programı'nda 6. Dönemde okutulacak 2 kredilik "*Erken Çocukluk Dönemi Edebiyatı*" dersi, kredisi yeterli olmamakla birlikte temel bir ihtiyacı karşılamaya adaydır. Ancak okul öncesinin devamı niteliğinde olan ve okuma alışkanlığı, bilinci ve kültürünün kazandırılacağı Sınıf Öğretmenliği Ana Bilim Dalı'nda daha önce var olan "*Çocuk Edebiyatı*" dersi, güncellenen yeni programdan kaldırılmıştır. Türkçe Öğretmenliği Ana Bilim Dalı'nda ise bir önceki programda olduğu gibi 2 kredilik bir ders olarak yerini korumuştur.

Öğretmen adaylarının alan bilgisi edinmelerini amaçlayan ve programda AE (Alan Eğitimi) koduyla yer alan "*Çocuk Edebiyatı*" dersinin Sınıf Öğretmenliği Ana Bilim Dalı'ndan kaldırılması, Okul Öncesi ve Türkçe Öğretmenliği arasında zorunlu olarak kurulması gereken köprüyü ortadan kaldırmakta, bir boşluk ve kopukluk meydana getirmektedir. Türkçe Eğitimi Ana Bilim Dalı'nda 2 ders saati bu dersin uygulama basamağında yetersiz kalmakta ve Okuma Eğitimi dersi ile desteklenerek yürütülmektedir.

Okul Öncesi ve Türkçe Öğretmenliği Ana Bilim Dallarında olduğu gibi Sınıf Öğretmenliği Ana Bilim Dalı'na da "*Çocuk Edebiyatı*" dersinin konulması, öğretmen adaylarının, ileride kursülerinde yer alacakları eğitim kurumlarında öğrencilerine bilinçli bir okuma programı uygulayabilmeleri için hayati önem taşımaktadır.

Her üç ana bilim dalında da "*Çocuk Edebiyatı*" dersinin 2 saat teorik 2 saat uygulama olmak üzere en az 3 kredilik bir ders olarak okutulması ve güncellenen yeni programda adı geçen derse bu çerçevede yer verilmesi, genç kuşakları düzenli olarak okuyan, okuduğunu anlayan, eleştirel düşünen, düşünce üreten, gördüklerini yorumlayan, analiz/sentez yapabilen ve empati kurabilen bireyler olarak eğitebilmeleri için öğretmen adaylarına kendilerini yetiştirme imkânı sunacaktır.

II. ÇOCUK VE İLK GENÇLİK EDEBİYATI ENSTİTÜSÜ (ÇİGEE) KURULUŞ GEREKÇESİ VE FAALİYET ALANI

Gerekçe

Bireylerinde okuma bilinci kazandırma konusunda toplum olarak başarılı olduğumuz söylenemez. 2004-2015 yıllarında Millî Eğitim Bakanlığı tarafından ilkokul/ortaokul ve liseler için ayrı ayrı oluşturulan *100 Temel Eser* projesi de formel eğitim yoluyla öğrencilere okuma kültürü kazandırmayı sağlayamamıştır. Kitap eksenli bir dünya kurmak için Millî Eğitim Bakanlığıyla koordineli olarak çalışacak kurumsal bir kimliğe ihtiyaç vardır. Gelişmiş ülkelerde örneklerine rastlanan bu kurumsal yapının Türkiye’de birkaç üniversitede oluşturulması, okuma odaklı bir gelecek inşası için zorunludur. Dünya ile rekabet, bu sayede daha mümkün hâle gelecektir.

Ortaokul, lise ve yükseköğretimde okutulan her ders için uzmanlık şartı arandığı gibi, eğitim fakültelerinin Okul Öncesi, Sınıf ve Türkçe Öğretmenliği Ana Bilim Dallarında okutulan *Çocuk Edebiyatı* ve Meslek Yüksek Okulları ile Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksek Okullarının Çocuk Gelişimi programlarında okutulmakta olan *Çocuk Edebiyatı ve Medya* dersleri için de lisansüstü öğrenim görenek uzmanlaşmış öğretim elemanlarına ihtiyaç vardır. Bu nedenle çocuk edebiyatı alanında uzmanlaşmayı sağlamak, lisansüstü çalışmaları planlamak, yönlendirmek ve sonuçlandırmak üzere *Çocuk ve İlk Gençlik Edebiyatı Enstitüsü* kurulmalıdır. Lisansüstü çalışmalarını *Çocuk ve İlk Gençlik Edebiyatı Ana Bilim Dalı*’nda tamamlayan bilim insanları için YÖK tarafından Doçentlik imkânı sunulmak üzere *Çocuk Edebiyatı* alanı tanımlanmalıdır. Akademik birikimi olan birkaç üniversitede *Çocuk ve İlk Gençlik Edebiyatı Ana Bilim Dalı* kurulmalıdır.

Faaliyet Alanı

Çocuk ve İlk Gençlik Edebiyatı Enstitüsü’nün faaliyet alanı çocuk ve ilk gençlik edebiyatı üzerine araştırma, inceleme ve yayınlar yapmak, proje ve araştırmalar planlayıp koordine etmek, bu alanda uluslararası ilişkiler ve iş birliği imkânlarını araştırmak, Türkiye’de çocuk ve ilk gençlik edebiyatının gelişmesine katkıda bulunmaktır. Enstitü, YÖK’ün Doçentlik bilim alanı açması durumunda uzun vadede çocuk ve ilk gençlik edebiyatı alanında Yüksek Lisans ve Doktora düzeyinde eğitim ve öğretim vermek üzere yapılandırılmalıdır. Okuma kültürü programları düzenleyerek Millî Eğitim Bakanlığına sunmak da Enstitü’nün var oluş gerekçeleri arasında yer almalıdır.

Kuruluşunu izleyen yıllar içerisinde kitap, makale, monografik araştırma ve incelemeler, konferans, kongre, sempozyum, çalıştay, panel ve sergi türü faaliyetlerle çocuk ve ilk gençlik edebiyatı alanına ilişkin tespit, tanıtım ve yayın faaliyetlerini planlayıp gerçekleştirmek, hakemli dergiler çıkararak ulusal ve uluslararası boyutta çocuk ve ilk gençlik edebiyatı yayıncılığı yapmak da Enstitü’nün hedefleri arasında yer almalıdır.

Ulusal ve uluslararası çizgide çocuk ve ilk gençlik edebiyatı alanında yapılan pedagojik, görsel ve estetik boyutlu akademik çalışmaları takip ve organize etmek, ana dil eğitimine katkıda bulunmak, okuma kültürü yanında dinleme, yazma ve konuşma becerilerini geliştirecek uygulamalarla farkındalık oluşturmak, bu alandaki zengin birikimi ortaya koymak, alan edebiyatı ilgililerine bilimsel veriler sunmak, alan edebiyatı uzmanlarının yetişmesine öncülük etmek, çocuk ve ilk gençlik edebiyatını bir bilim dalına dönüştürmek Enstitüsü'nün vizyonunu; çocuk ve ilk gençlik edebiyatı alanında öğretim elemanları yetiştirmek, bilimsel araştırmalar yapmak ve yaptırmak, akademik ve popüler çalışmaları takip ve tespit etmek, bu hususlarla ilgili olarak alan edebiyatı taraması, yüzey ve alan araştırmalarını yönetmek, her düzeyde eğitim kurumuyla okuma yazma uygulamaları planlamak ve gerçekleştirmek, çocuk ve ilk gençlik edebiyatı alanında verilen eserlerde yazar, çizer, pedagoğ, editör bileşenlerini kolektif çalışma yapma konusunda bilgilendirme ve bilinçlendirme amaçlı bilimsel toplantılar düzenlemek de misyonunu oluşturacaktır.